

גג א ב מיי פ"ב מהל' נכסות הלכה א סמג
ענין כו טור אורח סי' קפח
וקפח וקפסין:
גד ג מיי שם הלכה ה סמג
שם נושע' אורח סי' קפח
קפח סעיף ד ה'
גה ד ה מיי שם הל' ג
והל' ד' סמג שם טור
אורח סי' קפח ושו"ע סעיף
ג ד וסי' קפח סעיף ג:

קטן שהגיע לחינוך לא מיקרי מחויב דרבנן דלציו חייב לחנוכו אבל עליו אין שום חיוב וקשה לפירושו מכל מקום כיון שאינו מן התורה אינו מוילא אחרים שמחויבים ועוד דוחק לומר בקטן שהגיע לחינוך קרי אינו מחויב מדרבנן דלא אינו מחויב אפילו מדרבנן אם כן אינו פוטור את אציו וזה"ל פירש דלמד שאכל כזית אינו יכול להוילא אחרים שאכלו כדי שציעה ללא אחי דרבנן ופוטור דלוריימא דלא כשאלא אכלו גם האחרים רק כזית פוטור אותם ולא היא דהא סמכין אעוודא דינאי וחציו והס אכלו כדי שציעה ואפילו הכי קא חזינן דקא פטר להו שרעון בן שטח אלא נראה לחלק דקטן שאינו צר חיוב כלל דלוריימא אפילו אכל קדיש ציה וכן לא מפיק ליה אי אכל שיעורא דלוריימא אבל גדול שהוא צר מחויב מן התורה כי אכלו כדי שציעה אכל כלל כדלמרי' בראש השנה פ"ג ד' טו.) כל הצרכות חף על פי שלא מוילא חוץ מצרכת הלחם וצרכת היין והיינו טעמא דכל ישראל ערביין זה צוה והוא הדין בצרכת המזון חף ע"פ שלא מוילא כדפרישית וכוות דגן אינו צריך אלא שיוכל לומר שאכלנו משלו: **מתחיל** בנחמה. פי' הקונטרס לאו דוק מתחיל בנחמה ומסיים אלא כלומר דאין צריך להזכיר שצט לא בפתיחה ולא בנחמה אלא בלמעלה אבל מתחיל ומסיים בנחמה ירושלים כמו שחול שאומר רחם וחותם בצוה ירושלים יש שמתחילין בנחמנו וחותמים בנחמת יוון עירך וצנין ירושלים ונותנים טעם לדבריהם דרחם הוי לשון תחנה ואין אומרים תחנונים שצט בנו נחם אינו לשון תחנונים אלא כזו והנחם על הרעה לעמך (שמות ג) ולא נהירא דהכל משמע לשון תחנונים ואין להקפיד אפילו אי הוי לשון בקשה כדלמרי צירושלמי שצט צפרק אלו קשרים מהו לומר רוענו וזונו פרנסנו שצט א"ל טופס צרכות כך הוא: ומנהג שטות הוא המשנה צרכה של מול: **ברית** ותורה. אין צריך להזכיר ברית ותורה ומייס ומזון כדי להזכיר על צריכת שחמתם בצשטנו ועל מורכך שלמדנו וכו' דהיינו ברית ותורה והגמרא לסימנא צעלמא נקטיה:

מאן

בן תמצאון אותו במטרם יעלה הבהמה לאכול כי לא יאכל העם עד באו כי הוא יברך הובה אחרי כן דכתיב **משכמו ומעלה** גבוה מכל העם ורבי יוחנן אמר לפי שאין מלכות נוגעת בחברתה אפי' כמלא **נימא ואין לי אלא** ברכת המזון ברכת התורה מנין אמר ר' ישמעאל ק"ו על חיי שעה מברך על חיי עוה"ב **לא כ"ש רבי חייא בר נחמני** תלמידו של רבי ישמעאל אומר משום רבי ישמעאל אינו צריך הרי הוא אומר **על הארץ הטובה אשר נתן לך ולהלן** הוא אומר **ואתנה לך את לחות האבן** והתורה והמצוה וגו' ר"מ אומר **מנין שכשם שמברך על הטובה כך מברך על הרעה** ת"ל אשר נתן לך ה' אלהיך כד דיינך בכל דין שודנך בין מדה טובה ובין מדה פורענות רבי יהודה בן בתירה אומר אינו צריך הרי הוא אומר טובה הטובה טובה זו תורה וכן הוא אומר **כי לקח טוב נתתי לכם** הטובה זו בנין ירושלים וכן הרי הוא אומר הרהר הטובה הזה והלבנון: **תניא רבי אליעזר** אומר **יכל שלא** אומר ארץ חמדה טובה ורחבה בברכת הארץ ומלכות בית דוד בבונה ירושלים **לא יצא ידי חובתו** הוהין אומר צריך שיוכור בה ברית רבי יוסי אומר צריך שיוכור בה תורה פלימו אומר צריך שיקדים ברית לתורה שזו נתנה בשלש בריתות וזו

וצשט מתחיל בנחמה. כלומר אינו צריך לא לסיים ולא להתחיל בשל שצט אלא מתחיל ומסיים בנחמה. בנין ירושלים קרי נחמה כל היכי דמתחיל בין רחם בין נחמנו: **בצרכה שסקנו חכמים**. הצטוב והמטיב: **איכא צניייהו דיעבד**. לרבנן בתראי מהדרין ליה: **צדנתא קמא גרסינן אשר נתן לך זו הטוב והמטיב**. ולא גרסינן ציענה ולקנוה אלא צדדני (א) **כשהוא שצט**. מנהג לצרף ולהודות על שצט: **כשהוא רעב**. והוא צא להפיק את רעבו ע"י צרייתו של הקצ"ה לא כל שכן שזה צריך לצרף להקצ"ה יומר: **אינו צריך**. לק"ו זה (י). ולא גרסינן צדדני אשר נתן לך זה הטוב והמטיב: **אלא וצדך את לחמך**. צדך על לחמך: **כי הוא יצרך הוצה ואחרי כן יאכלו הקרואים**. ללמד שטעון לצרף לפני אכילה. על הוצה הוא אומר צדך אשר קדשנו בצמזמיו וזונו לאכול את הזכתי והיין זונו והבשר תאכל (דברים יב) **וכל כך למע**. היו מאכילות צדדריהן: **שאין מלכות נוגעת בצרכיה**. לפי ששמואל היה מנהיג את ישראל ושאלו היה נוטל את השכרה משדצר שמואל אליו ולאורך דברים עכב לפי טענה **בין מדה טובה**. התורה מדה טובה היא: **ומלכות ציט דוד צנונה ירושלים**. שעל דוד נתקדשה ירושלים: **צריך שיוכור בה ברית**. בצרכת הארץ שע"י ברית נתנה לאברהם צפרשת מילה (בראשית י) ונתתי לך ולזרעך את הארץ מנגרין: **צריך שיוכור בה סורה**. שאף צנוות התורה והמנוח ירשו את הארץ שנאמר למען תמיון ורציתם וצאתם וירשתם את הארץ (דברים ח) **צריך שיקדים צריס לטורה**. כגון על צריכת שחמתם בצשטנו ועל מורכך שלמדנו ועל חייס שחונמנו: **סורה נפנה שלש צריסות**. שלש הן מקומות נתנה התורה לישראל (א) צמני צאכלי מועד וזהר גרזים וצערנות מואצ וכלל אחד נכרתה צריס כדמניא צמסכת סוטה (דף לו.) ארוז כללל ואכור צפרט וכו' וכן צאכל מועד שנא' (דברים מה) אלה דצרי הצריס אשר צוה ה' את משה לכרות את בני ישראל צארכ מואצ מלמד הצריס אשר כרת אתם צחורצ וכתבי (שם טט) ושמרמס את דצרי הצריס וגו': מילה

וברך את לחמך ואת מימך אל תקרי וברך אלא וברך ואימתי קרוי לחם קודם שיאכלנו ר' נתן אומר אינו צריך הרי הוא אומר **כבאכס העיר** וברך הובה אחרי כן **אשר נתן לך ה' אלהיך** כד דיינך בכל דין שודנך בין מדה טובה ובין מדה פורענות רבי יהודה בן בתירה אומר אינו צריך הרי הוא אומר טובה הטובה טובה זו תורה וכן הוא אומר **כי לקח טוב נתתי לכם** הטובה זו בנין ירושלים וכן הרי הוא אומר הרהר הטובה הזה והלבנון: **תניא רבי אליעזר** אומר **יכל שלא** אומר ארץ חמדה טובה ורחבה בברכת הארץ ומלכות בית דוד בבונה ירושלים **לא יצא ידי חובתו** הוהין אומר צריך שיוכור בה ברית רבי יוסי אומר צריך שיוכור בה תורה פלימו אומר צריך שיקדים ברית לתורה שזו נתנה בשלש בריתות וזו

לקבורה תיקנו הטוב והמטיב. בסוף מסכת תענית (דף כ) שנינו אמר רבן שמעון בן גמליאל לא היו ימים טובים לישראל חמשה עשר באב ואמרי' בגמ' רב מתנה אמר יום שניתנו הרוגי ביתר בו לקבורה הודיענו רב מתנה כי הדבר שרמם לעשות את יום ט"ו באב בשמחה היא קבורת אלו הרוגים ואחא למעשה דביתר וכמה נהרגו בה והיאך נתגלגל הדבר מפרש במסכת גיטין בפרק הניזקין (דף ק) ובגמ' דסוף תענית דבני מערבא: שוין ניתנה בגי ביריות. הכין מפרש בספרי (ושש' ואח) כנגד ג' ביריות שכרת הקב"ה עם ישראל אחי בחורב ואחז בערבות מואב ואחז בהר גריזים ובהר עיבל ובמס' סוטה כפ' וזו

מטב עמהם אלא בציר ולא אכל עמהם אלא גרוגרת אחת מצטרף ולהוציא את הרבים ידי חובתם אינו מוציא עד שיאכל כזית דגן אכל עלה ירק ושתה כוס של יין מצטרף להוציא אינו מוציא עד שיאכל כזית דגן אמר רב נחמן משה תקן לישראל ברכת הזן בשעה שירד להם מן ה' יהושע תקן להם ברכת הארץ (א) כיון שנכנסו לארץ דוד ושלמה תקנו בונה ירושלים דוד תקן על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ושלמה תקן על הבית הגדול והקדוש הטוב והמטיב ביבנה תקנה כנגד הרוגי ביתר דאמר רב מתנה (א) אותו היום שניתנו הרוגי ביתר לקבורה תקנו ביבנה הטוב והמטיב הטוב שלא הסריחו והמטיב שניתנו לקבורה: תנו רבנן יסדר ברכת המזון כך היא ברכה ראשונה ברכת הזן שניה ברכת הארץ שלישית בונה ירושלים רביעית הטוב והמטיב יובשבת מתחיל בנחמה ומסיים בנחמה ואומר קדושת היום באמצע רבי אליעזר אומר רצה לאומרה בנחמה אומרה בברכת הארץ אומרה בחכמים אומרים אינו אומרה אלא בנחמה בלבד חכמים היינו תנא קמא איכא בינייהו דיעבד: (א) תנו רבנן מנין לברכת המזון מן התורה שנאמר ויאכלת ושבעת (א) וברכת (א) זו ברכת הזן את ה' אלהיך זו ברכת המזון על הארץ זו ברכת הארץ הטובה זו בונה ירושלים וכן הוא אומר הרהר הטוב הזה והלבנון אשר נתן לך זה הטוב והמטיב אין לי אלא לאחריו לפניו מנין אמרת קל וחומר (א) כשהוא שבע מברך כשהוא רעב לא כל שכן (א) רבי אומר [אינו צריך] ואכלת ושבעת וברכת (א) זו ברכת הזן אבל ברכת הזמן מוגדלו לה' אתי נפקא על הארץ זו ברכת הארץ הטובה זו בונה ירושלים וכן הוא אומר הרהר הטוב הזה והלבנון הטוב והמטיב ביבנה תקנה אין לי אלא לאחריו לפניו מנין תלמוד לומר אשר נתן לך משנתן לך רבי יצחק אומר אינו צריך הרי הוא אומר

וברך את לחמך ואת מימך אל תקרי וברך אלא וברך ואימתי קרוי לחם קודם שיאכלנו ר' נתן אומר אינו צריך הרי הוא אומר **כבאכס העיר** וברך הובה אחרי כן **אשר נתן לך ה' אלהיך** כד דיינך בכל דין שודנך בין מדה טובה ובין מדה פורענות רבי יהודה בן בתירה אומר אינו צריך הרי הוא אומר טובה הטובה טובה זו תורה וכן הוא אומר **כי לקח טוב נתתי לכם** הטובה זו בנין ירושלים וכן הרי הוא אומר הרהר הטובה הזה והלבנון: **תניא רבי אליעזר** אומר **יכל שלא** אומר ארץ חמדה טובה ורחבה בברכת הארץ ומלכות בית דוד בבונה ירושלים **לא יצא ידי חובתו** הוהין אומר צריך שיוכור בה ברית רבי יוסי אומר צריך שיוכור בה תורה פלימו אומר צריך שיקדים ברית לתורה שזו נתנה בשלש בריתות וזו

לקבורה תיקנו הטוב והמטיב. בסוף מסכת תענית (דף כ) שנינו אמר רבן שמעון בן גמליאל לא היו ימים טובים לישראל חמשה עשר באב ואמרי' בגמ' רב מתנה אמר יום שניתנו הרוגי ביתר בו לקבורה הודיענו רב מתנה כי הדבר שרמם לעשות את יום ט"ו באב בשמחה היא קבורת אלו הרוגים ואחא למעשה דביתר וכמה נהרגו בה והיאך נתגלגל הדבר מפרש במסכת גיטין בפרק הניזקין (דף ק) ובגמ' דסוף תענית דבני מערבא: שוין ניתנה בגי ביריות. הכין מפרש בספרי (ושש' ואח) כנגד ג' ביריות שכרת הקב"ה עם ישראל אחי בחורב ואחז בערבות מואב ואחז בהר גריזים ובהר עיבל ובמס' סוטה כפ' וזו

מטב עמהם אלא בציר ולא אכל עמהם אלא גרוגרת אחת מצטרף ולהוציא את הרבים ידי חובתם אינו מוציא עד שיאכל כזית דגן אכל עלה ירק ושתה כוס של יין מצטרף להוציא אינו מוציא עד שיאכל כזית דגן אמר רב נחמן משה תקן לישראל ברכת הזן בשעה שירד להם מן ה' יהושע תקן להם ברכת הארץ (א) כיון שנכנסו לארץ דוד ושלמה תקנו בונה ירושלים דוד תקן על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ושלמה תקן על הבית הגדול והקדוש הטוב והמטיב ביבנה תקנה כנגד הרוגי ביתר דאמר רב מתנה (א) אותו היום שניתנו הרוגי ביתר לקבורה תקנו ביבנה הטוב והמטיב הטוב שלא הסריחו והמטיב שניתנו לקבורה: תנו רבנן יסדר ברכת המזון כך היא ברכה ראשונה ברכת הזן שניה ברכת הארץ שלישית בונה ירושלים רביעית הטוב והמטיב יובשבת מתחיל בנחמה ומסיים בנחמה ואומר קדושת היום באמצע רבי אליעזר אומר רצה לאומרה בנחמה אומרה בברכת הארץ אומרים אינו אומרה אלא בנחמה בלבד חכמים היינו תנא קמא איכא בינייהו דיעבד: (א) תנו רבנן מנין לברכת המזון מן התורה שנאמר ויאכלת ושבעת (א) וברכת (א) זו ברכת הזן את ה' אלהיך זו ברכת המזון על הארץ זו ברכת הארץ הטובה זו בונה ירושלים וכן הוא אומר הרהר הטוב הזה והלבנון אשר נתן לך זה הטוב והמטיב אין לי אלא לאחריו לפניו מנין אמרת קל וחומר (א) כשהוא שבע מברך כשהוא רעב לא כל שכן (א) רבי אומר [אינו צריך] ואכלת ושבעת וברכת (א) זו ברכת הזן אבל ברכת הזמן מוגדלו לה' אתי נפקא על הארץ זו ברכת הארץ הטובה זו בונה ירושלים וכן הוא אומר הרהר הטוב הזה והלבנון הטוב והמטיב ביבנה תקנה אין לי אלא לאחריו לפניו מנין תלמוד לומר אשר נתן לך משנתן לך רבי יצחק אומר אינו צריך הרי הוא אומר

הגהות הב"ח

(א) גמ' צרכת הארץ בשעה שנכנסו: (ב) שם ה' אלהיך אשר דיינך: (ג) רש"י ד"ה צדנתא קמא כי אלא צדדני ולא גרסינן ברובי אשר נתן לך זה הטוב והמטיב הפ"ד: (ד) ד"ה אלו צריך לק"ו זה הפ"ד ואחרי מ"ה אלא: (ה) ד"ה מורה נמנה וכו' נכתיב י"ב מנאי פלגי הטם לחד מנא מואצ הר גריזים וזה ענין ומנאי אכל מועד ולאחר מנא הר סני וזהו מועד מואצ הוא סני כללותו נאמר צמני ופטרות פאכל מועד וע"פ שפי' אלו נאמרים דף לו.

גליון הש"ס

גמ' יהושע תקן יין שמצין ח"ב (ענין קסא):

הגהות הגר"א

[א] גמ' וצכתו זו צרכת המזון את ה' אלהיך זו ברית הן. פ"ל: [ב] שם כשהוא רעב לא י"ש דצרי ר' שמעון ר' עקיבא אומר כ"ל יו"ע (צירוס') [ג] שם וצכתו. י"ב את ה' אלהיך:

מוסף תוספות

א. בתוס' ר"ש הוסיף. אבל ברכת הלחם וברכת ליהנות ואסור ליהנות מן העוה"ו בלא ברכה ולכן לא יצא אכ"כ צריך לה המברך. ב. בתוס' ר"ש הוסיף. וכי רחם שאינו כ"כ לשון תפלה יותר מנחם.

מוסף רש"י

הרוגי ביתר. בפרק התקין (תענית לא ע"י גיטין) (א) תקנו ביבנה הטוב והמטיב. צרכת הטוב והמטיב שצרכת המזון מקטו פלמוי היום, זמן הסורה אינה שלש פלמוי וזכ"א כדפרישין בן מנאי קרא וצרכת את ה' אלהיך על הארץ וגו' (שברים ב"ב פ"א). ובשבת מתחיל בנחמה לומר ומסיים בנחמה. לומר אין אומרה אלא בנחמה בברכה אפילו ידענך נמי לא (בת"י). ואכלת ושבעת וברכת זו ברית הון. דקאי אכלת וצבעת דלעיל כלומר אכליתך ואשבעתך ברכה (סידור רש"י ט"י קס).

רב ניסים גאון

דאמר רב מתנה אותו היום שניתנו הרוגי ביתר לקבורה תיקנו הטוב והמטיב. בסוף מסכת תענית (דף כ) שנינו אמר רבן שמעון בן גמליאל לא היו ימים טובים לישראל חמשה עשר באב ואמרי' בגמ' רב מתנה אמר יום שניתנו הרוגי ביתר בו לקבורה הודיענו רב מתנה כי הדבר שרמם לעשות את יום ט"ו באב בשמחה היא קבורת אלו הרוגים ואחא למעשה דביתר וכמה נהרגו בה והיאך נתגלגל הדבר מפרש במסכת גיטין בפרק הניזקין (דף ק) ובגמ' דסוף תענית דבני מערבא: שוין ניתנה בגי ביריות. הכין מפרש בספרי (ושש' ואח) כנגד ג' ביריות שכרת הקב"ה עם ישראל אחי בחורב ואחז בערבות מואב ואחז בהר גריזים ובהר עיבל ובמס' סוטה כפ' וזו

כג א מיי פ"ב מהלכות
ברכות הל' יג סגנ
עשין כ טו"ע א"ח ס"י
קמח סעף ו וס' תכד:
כד ב ג מיי עס הל' יג
טו"ע א"ח ס"י קמח
סעף ו:

כח ד ה מיי פ"ג מהל'
פסולי המוקדשין הלכה
ס:

ו (מ"י פ"ד מהל' טומאת
אוכלין הל' א והל' יג):
כו ז ח מיי פ"ה מהל'
ברכות הל' ז ד סגנ
עשין כ טו"ע א"ח ס"י
קמח סעף ו:

תורה אור השלם

1. במקראות רבות אלהים
ה' מקמור ישראל:
האלהים סח כז

רב ניסים גאון

מר סבר חזרתו כטומאתו
מה טומאתו בכביצה.
עיקרה בתורת כהנים יכול
יטמא כל שהוא ת"ל שר
יאכל הא אינו מטמא אלא
בכביצה ובגמרא דיום
הכפורים (דף ט) אמרין תניא
ר' אומר כל איסורין
שבתורה בכזית חוץ
מטומאת אוכלין בכביצה
כו מגלן א"ר אבהו אמר ר'
אלעזר דאמר קרא מכל
האוכל אשר יאכל אוכל
שאתה יכול לאוכלו בבת
אחת שיעור הכמים שאין
בית הבליעה יתר מביצת
התרנגולת ולענין אכילה
אמרי (טו"כ) קרא דית שבת
ארוך שרוב שיעוריה כותים
ועיקרו בתורת כהנים אשר
האכל אין אכילה בפתוח
מכזית דבמי' ובמי' קרא גר
הגשה (תולין דף טז) אמרי ר'
יהודה אכילה כתיבה גמי
ואכילה בכזית והתם נמי
אמרי (שם דף קב) אבר מן
החי צריך כזית מי"ט אכילה
כתיב ביה ואכילה בכזית
וכמה רבות בתלמוד ומיה
ליפנין לנגוע ולנושא
שיעוריה חכמים כזית
כתיבא בתורת כהנים
(בפרשת אמרו) ותיב איתא
בת"כ (שם כ"ב שנין)
גבלה וטרפה לא יאכל
לטמאה בה את שאין לה
טומאה כרבו אכילה וכו'
יכול גבלת בהמה מטמא
גברים בבית הבליעה מקי'
ת"ל בה בה אתה מטמא
בבית הבליעה ואין אתה
מטמא בכזית בהמה בבית
הבליעה אי"ל למה נאמר
האוכל ליתן שיעור מה
האוכל בכזית אף הנוגע
והנושא בכזית: בשלשה
הוא אומר ברכו. אומר
שמואל לעולם אל יוציא
אדם את עצמו מן הכלל
ואסיקנא דנברך עדיף למה
נהנו העם בספר תורה לומר
הקורא ברכו ואינו אומר
נברך ופירוקו כי הקורא
בבית כיוון שהצרכונו
לומר המבורך לא יצא מן
הכלל והרי בירך הוא תחלה
קודם הצבור ובברכת המזון
אם הוא אומר ברכו את
שאלנו משלו הרי הוציא
את עצמו מן הכלל והכי
אמרינן בתלמוד ארין
ישראל שמואל אומר אני
איני מוציא את עצמי מן
הכלל התיבון הרי הקורא
בתורה אומר ברכו אומר ר'
אבין מבינן יהוא אומר
המבורך אף הוא אינו מוציא
עצמו מן הכלל והוא פירוק
יפה וחביב:

אי בעי אביד ואי בעי לא אביד. וא"ת והא הוי ר"ח מיומי ללא
להתענות בהון במגילת תענית וי"ל דה"פ אי בעי אכיל ואי
בעי לא אכיל פת שחייבנו בצרכת המזון אכל זיוס טוב נרין לאכול
פת ותמינה דלמרינן צסוקה (פ"ג דף טו). אי בעי אכיל ואי בעי לא
אכיל חוץ מלינה הראשונה דיליף ט"ו
ט"ו מתג המלות וי"ל דה"פ שאינו
נרין לאכול צסוקה אס לא ירנה אכל
צשזיל יו"ט נרין לאכול וא"ת מני"מ
אס נרין לאכול צשזיל יו"ט או צשזיל
סוכות ו ומיהו אומר רבינו יהודה
דנפקא מינה כגון שירדו גשמים ואכלו
חוץ לסוכה דהשתא אס לצבוד יו"ט
שפיר אכל אס צשזיל סוכה ציו"ט
רשאון נרין לחזור ולאכול צסוקה
לאחר שפסקו הגשמים דילפינן ט"ו
ט"ו מתג המלות אכל צשאר ימיס
אינו נרין והא דלמרינן צפרק אלו
דצריס (פסחים ד' סח): מל צריה
דרינה הוה יתיב צתעניתא כולה
שתא משמע שהיה מתענה זיוס טוב
מפרש ר"י צתענית חלוס קאמר אכל
צשאר תענית אסור וסעודה שלישיית
על שנת היה מסופק ר"י דשמה אי
על לא אכיל אלא צשאר מרגימא
כדפ"י ר"ת כדלמרי' צסעודת סוכה
ומיהו צתמוצות פרק אע"פ (דף סד):
חשיב גבי משרה אשתו על ידי שליש
שלש סעודות משל שנת א"כ משמע
דכולן שוות ועוד כיון דילפינן ו ממנ
אלמא דשוות הן ומיהו אס אכל סעודה
צריעית ושכח של שנת לא הדר לרישא
דודאי אי בעי לא אכיל הן סעודה
צריעית כלל: ו ע"ד במה מוזמנין וכו'.
ה"ה ברכת המזון צלא זימון אלא
צבותא אשמעינן דאפילו על כזית
מוזמנין: **אם עבר צופים.** פירש"י
צפסחים (פ"ג ד' מט). מקוס ששמו
צופים ול"ג דל"ח ה"ל למימר וכמדמו
לכל רוח כדקאמ"ר התם [ג:] גבי
מדיעיס ולפניס(ט) אלא י"ל שאינו מקוס
וצופים הו"ל לשון ראייה וה"פ אס הרחיק
מירושלים כ"כ שאינו יכול לראות
ירושלים שורפו צמקומו: **רבי מאיר**
סבר ואבאת זו אכילה ואכילה בבזית.
ואומר הר"י דהני קראי אסמכתא
צעלמא נינהו דמדלורייתא צענין
ציענה גמורה כדלמר פרק מי
צמנו (ד' כ): וכי לא אשף פניס
לישראל וכו' וכן אמרינן התם צן
מנצך לאציו ומוקיס לה צמאן דאכיל
שיעורא דרצנן ופירש"י היינו כזית או
כצניה ועוד אי כזית או כצניה הוי
דלורייתא אחיה שיעור דרצנן. וק"ל
קאמר רבי יהודה כזית ור' מאיר
ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה וגם
לאציו דלא מחליף ור"מ אית ליה עד
כזית נראה דהלכה כר"מ כזית אף
הלכה כרבי יהודה צהא הלכה כר"מ

והדר לרישא אמר ליה מאי טעמא עביד מר
הכי אמר ליה דאמר רבי שילא אמר רב
טעה חוזר לראש והא אמר רב הונא אמר רב
טעה אומר ברוך שנתן אמר ליה לאו איתמר
עלה אמר רב מנשיא בר תחליפא אמר
רב לא שנו אלא שלא פתח בהטוב והמטיב
אבל פתח בהטוב והמטיב חוזר לראש אמר
רב אידי בר אבין אמר רב עמרם אמר רב
נחמן אמר שמואל טעה ולא הזכיר של ראש
חדש בתפלה מחזירין אותו בברכת המזון
אין מחזירין אותו אמר ליה רב (ט) אבין לרב
עמרם מאי שנא תפלה ומאי שנא ברכת
המזון אמר ליה אף לדידי קשיא לי ושאליתיה
לרב נחמן ואמר לי מיניה דמר שמואל לא
שמעינן לי אלא נחזי אנן תפלה רחובה היא
מחזירין אותו ברכת מזונא דאי בעי אכיל אי
בעי לא אכיל אין מחזירין אותו אלא מעתה
בשבתות וימים טובים דלא סגי דלא אכיל
הכי נמי דאי טעי הדר אמר ליה אין דאמר
רבי שילא אמר רב טעה חוזר לראש והא
אמר רב הונא אמר רב טעה אומר ברוך
שנתן לאו איתמר עלה דלא שנו אלא שלא
פתח בהטוב והמטיב אבל פתח בהטוב
והמטיב חוזר לראש: עד כמה מוזמנין וכו':
למימרא דרבי מאיר חשיב ליה כזית ורבי
יהודה כביצה והא איפכא שמעינן להו (ד' דתנן
דוכן מי שיצא מירושלים ונזכר שהיה בידו
בשר קדש אם עבר צופים שורפו במקומו
ואם לאו חוזר ושורפו לפני הבירה מעצי
המערכה עד כמה הם חוזרים רבי מאיר

אומר זה וזה בכביצה ורבי יהודה אומר זהו זה בכזית אמר רבי יוחנן מוחלפת
השיטה אביי אמר לעולם לא תיפוך הכא בקראי פליגי ר' מאיר סבר ואבאת
זו אכילה ושבעת זו שתיה ואכילה (ב) בכזית ורבי יהודה סבר ואבאת ושבעת
אכילה שיש בה שביעה ואיזו זו כביצה התם בסברא פליגי ר' מאיר סבר
חזרתו (ב) כטומאתו ומה טומאתו בכביצה אף חזרתו בכביצה ור' יהודה סבר
חזרתו כאיסורו מה איסורו בכזית אף חזרתו בכזית: **מתני'** כיצד מוזמנין
בשלושה אומר נברך בשלושה והוא אומר ברכו בעשרה אומר נברך אלהינו
בעשרה והוא אומר ברכו אחד עשרה ואחד עשרה רבוא במאה הוא אומר
נברך ה' אלהינו במאה והוא אומר ברכו ובאלף הוא אומר נברך לה' אלהינו
אלהי ישראל באלף והוא אומר ברכו ברכוא אומר נברך לה' אלהינו אלהי
ישראל אלהי צבאות יושב הכרובים על המזון שאכלנו ברכוא והוא אומר ברכו
כענין שהוא מברך כך עונים אחריו ברוך ה' אלהינו אלהי ישראל אלהי צבאות
יושב הכרובים על המזון שאכלנו ר' יוסי הגלילי אומר לפי רוב הקהלה הם
מברכים שנאמר (במקהלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל אומר ר' עקיבא
מה מצינו בבית הכנסת אחד מרובים ואחד מועטים אומר ברכו את ה'
רבי ישמעאל אומר ברכו את ה' המבורך: **גמ'** אמר שמואל חלעולם
אל יוציא אדם את עצמו מן הכלל תנן בשלושה והוא אומר ברכו אומר
אף

והדר לרישא. לתחלת צרכת המזון כדלמרינן (לעיל דף טו): גבי
תפלה עקר את רגליו חוזר לראש התם הוא דאיכא עקירת רגלים
אכל הכא סיוס הצרכה הוא עקירת רגלים: **מי שילא מירושלים.**
לעיל מיניה מיידי ההולך לשחוט את פסחו וזכר שיש לו חמץ צתוך
ציתו אס יכול לחזור ולצער ולחזור
למלותו יחזור ויצער ואס לאו יצטל
צלבו וכן מי שילא מירושלים וזכר
שיש צידו צער קודש ונפסל ציליאתו
חוץ לחומה: **אס עבר צופים.** מקוס
שיכול לראות צהמ"ק: לפני הצירה.
מקוס צהר הצית שיש שס צית הדשן
גדול ששורפין פסולי קדשים קלים
כדלמרינן צנחיס צפרק טבול יוס
(דף קד): זה וזה. חמץ וצער קודש:
חורטו טומאסו גרסינן. שיעור
חזרתו טומאה חשיב זה(ט) לענין חזרה:
מתני' צשלשה והוא אומר ברכו.
דהא צלאו דידיה איכא זימון וכן
כולס: אחד עשרה ואחד עשרה
רבוא. כלומר הכל שיה משרואיס
וצמור את השס אין צריכין לשנות
וצגמ' (י) פריך הא קמינן סיפא צמאה
הוא אומר כו': לפי רוב קהלה
הס מצרכיס. כמו שאמר שיש חילוק
צין מאה לעשרה וצין מאה לאלף
וצין אלף לרבוא והא דקמני אחד
עשרה ואחד עשרה רבוא ר"ע היא
דלמר מה מלינו צצית הכנסת
משהגיעו לעשרה אין חילוק צין
צדים צין מועטים אף כן אין חילוק
הכי מוקי לה צצמרהל: **גמ'** אל יוציא
אס עלמו. אע"פ שצאצבעה הוא
רשאי לומר לשלשה צרכו טוב לו
שיאמר נצרך ואל יוציא עלמו מכלל
המצרכיס: **תנן צשלשה והוא אומר**
צרכו. אלמא הכי עדיף כלומר
רציס אסם ואפילו איני עמכס:
אף

דלוינו מוציא רציס ידי חובתן עד שיאכל כזית וכן לעיל(ט) גבי שאכל כזית מליח וכן פסק צה"ג ור"ח
ושאלות(ט) ולענין שתייה אומר ר"י דיש להחמיר ולצרך עליו אפילו צפחות ממלא לוגמיו אף על גב דלענין יוס הכפורים ליתא לא
לפינן מינה לענין צרכה תדע דלענין צרכת המזון כזית ולענין יוס הכפורים עד דהוי דוקא (ב) ככותבת: **נברך אלהינו גרסינן**
ולא גרסינן נצרך לאלהינו צלמ"ד דדוקא גבי שיר והודאה כמיצ למ"ד כמו שירו לה' הודו לה' גדלו לה' אכל גבי צרכה לא מלינו
זה הלשון וכן מפורש צסדר רב עמרם: **אמר** ר"ע מה מצינו בבית הכנסת אחד עשרה וכו'. משמע דרבי יוסי הגלילי מודה
צצית הכנסת מדקאמר מה מלינו וכו' כלומר שאתה מודה לי ומאי שנא דפליגי צצרכת המזון ומודו צצית הכנסת ויש לומר דודאי
לא חלקו צין עשרה למאה צתפלה דלאו נכנסים ואלו יוצאים ואלו אדעתיה דש"י אכל צצרכת המזון שהן קצועין ומעורבין שס יחד
אין לעשות צזה שאין יוצאין עד לאחר צצרכת המזון: **לעולם** אל יוציא אדם את עצמו מן הכלל. ופריך צצירושלמי מן הקורא
צתורה ומן החזן שאומר צרכו ומפרש כיון שאומר המצורך אין זה מוציא עצמו מן הכלל:

תנן בשלשה והוא אומר ברכו. ס"ד השתא דצרכו עדיף משום דצרכו היינו לוי נצרך את השס אכל נצרך אינו אלא נעילת רשות:
אלא

יוחנן מוחלפת השיטה, כלומר חלף דברי ר' מאיר לר' יהודה ודברי ר' יהודה לר' מאיר כי תני מדבריהם עד דבריהם. אביי אמר לעולם לא תיפוך דהתם בסברא פליגי, ר"מ מקיש ליה לטומאה מה חזרתו
בכביצה, ר' יהודה אומר כותר מה נותר איסורו בכזית דאכילה כתיב ביה, אף חזרתו, והכא בענין זימון בקראי פליגי, ר"מ סבר ואלו אכילה ושבעת זו שתיה ומצינו אכילה בכזית, ור' יהודה סבר (לא) בעינן אכילה שיש בה
שביעה ולא תהיה פחות מכביצה. **מתני'** כיצד מוזמנין וכו'. פירוש בשלשה חוץ מן המבורך הוא אומר ברכו, והן ענין ברוך שאכלנו משלו. וכן פירוש שאר ענין זו המשנה כולה. ואמר שמואל לעולם אל
יוציא אדם עצמו מן הכלל. אלא משלשה ומעלה יאמר נברך, ואקשינן עליה הא ברכו תנן, ומשינן אימא אף ברכו, כלומר מארבעה ומעלה אומר נברך ואם אמר ברכו יצא.

(א) פסחים מט. דף פא.
(ב) יומא ע"ג: (א) (ג) שם פא.
(ד) פסחים מט: פה. קכא.
(ה) כ"ט למה ז' (ו) נתקמן
(ז) ונ"י העיר מוס' סוכה
(ח) ד"ה אי צנין, (ט) וצבת
(י) ק"ל: (יא) ש"ך למשה לעיל
מ"ה, (יב) נש"ל מודיעים לחוץ.
(יג) וכו"ה צמשה, (יד) עירובין
מ"א: (טו) (נחת, (ז) נלה:
(טז) פ' יתרו קודם מינון נג.
(יז) וע"פ מוס' יומא ע"ג. ד"ה
ולא צריך להחיותו.

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר ליה רב אידי
בר אבין לרב עמרם מאי
שאל:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אם עבר צופ'
כו' הוי לשון ראייה. עי'
לקמן סא ע"פ ברכו ד"ה מן
הטופי: תוס' ד"ה ר"פ סבר
כו' ולענין שתייה אומר ר'
יהושע הלחמיר ולברך. ק"ל
הי"ך ש"ך להסמיר נצרך הא
צצרכה ספקא להקל וי"ש:

מוסף רש"י

שהיה בידו בשר קודש.
עמו צרך ונפסל ציולא,
שמחילת קדשים קלים חומת
ירושלים (פסחים טו). אם
עבר צופים. שס כפר צימול
לראות צית המקדש תמס
(שם) ומסס והלאה סינו יכול
לחלוטו (שם ט"ז). שורפו
במקומו. לא התירוהו
לחזור ולצורו צצופים
ואל"ו וכבר נמחק הריב,
הוא"ו דקיי"ל צצכיל כל שעה
(שם כ"ב). צצמקוס אכילת
קדשים שס שטיפמן מקדש
צלאס (שם ט"ז). ואם
לא חוזר ושורפו. כדלמנן
קדמס משך צצמקוס אכילתו
שטיפו (שם ט"ז). מוחלפת
השיטה. תמלן צצמקוס
ענה צצחת מןן והלחף
צצמנו (פסחים ט"ז). ואכילה
בכזית. משמע (יומא ט"ז).
חזרתו כטומאתו. ומצרכין
היא ואשיעור טומאתו
אסמכתא ועומלת אוכלין
צצכילה (פסחים ט"ז) ובעי"נ
שם ט"ז. כאיסורו. של חמץ,
וצפרה בכל עדי, שורפו
ציולא לקור צצכילה (שם ז).
מה איסורו בכזית. שיעור
איסור אכלתו שהוא חייב
עליו כזית (שם ט"ז). שיש
הכרובים. כמו שאמר
(שמות כה) ועשיתו לך שס
(תהלים י"ב).

רבינו חננאל

מתני' עד כמה מוזמנין עד
כזית ר' יהודה אומר עד
בכביצה. וקיימלין בהא כו'
מאי דרפסיק ר' יוחנן
כוחיה דאמר ר' חייא אמר
ר' יוחנן ולהוציא רבים ידי
חובתן עד שיאכל כזית דגן.
ואילולי שהאוכל כזית דגן
חייב לברך לא היה מוציא
ידי חובתן. דקיימלין כל
שאינו מחויב בדבר אינו
מוציא רבים ידי חובתן.
ונכן מי שיצא מירושלים
ונזכר שיש בידו בשר קדש
אם עבר צופים וכו', פ',
שם מקום שעומר שם
וצפרה בכל צד, שורפו
במקום שזכרו. ואם לא עבר
הצופים חזרו. עד כמה
חזרו ר"מ אומר בין חמץ
בין בשר קדש בכביצה. ר'
יהודה אומר זה וזה בכזית
וכו'. ואקשינן והא איפכא
שמעינן להו דתנן עד כמה
מוזמנין עד כזית ר' יהודה
אומר עד בכביצה, מכלל
דלר"מ כזית חשוב ור'
יהודה בכביצה, ומשני ר'

